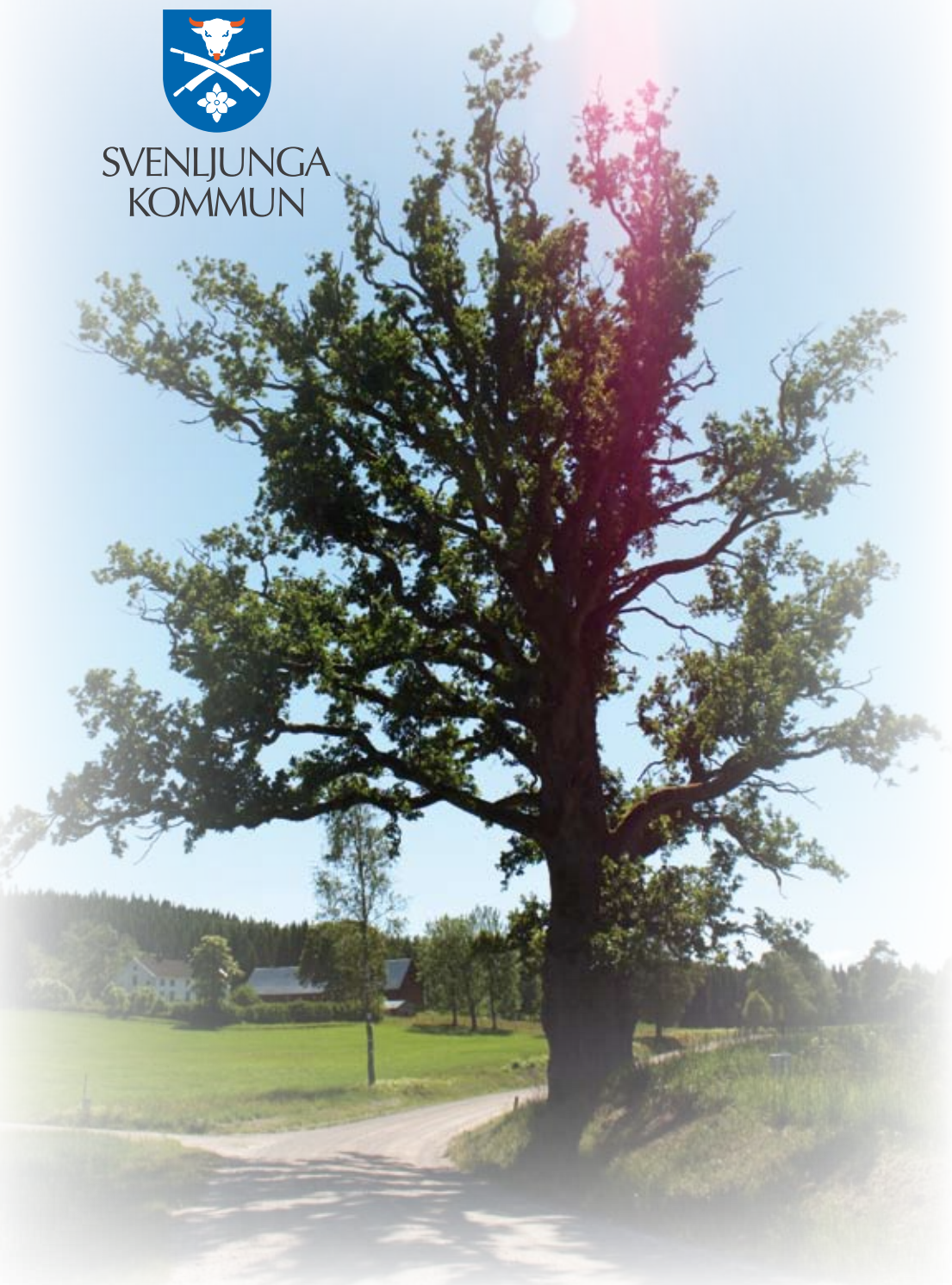

SVENLJUNGA
KOMMUN

trädvårdsplan

för särskilt skyddsvärda träd

Trädvårdsplan för särskilt skyddsvärda träd

Projekt genomfört 2011-2015

Projektansvarig

Matilda Chocron, Svenljunga kommun

Arbetsgrupp

Matilda Chocron, naturvårdshandläggare

Emma Svensson, naturvårdshandläggare

Innehållsförteckning

Inledning	4	"Död ved lever"- biodepåer	18
Sammanfattning	4	Att skapa en biodepå	19
Syfte	5		
Mål	5	Hoten mot träden	20
Famtida arbete	5	Igenväxande landskap	20
		Varför dör träden? - Sjukdomar på träd	20
Varför är vissa träd värdefullare än andra?	6	Skötselplan och mål för skyddsvärda trädmiljöer på kommuns mark	22
Varje trädslag har sina hyresgäster	6		
Nationella miljö kvalitetsmål och Åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd	7	Skötselområde	23
Projekt skyddsvärda träd	7	Hembygdsparken	23
Metod för inventeringen	7	Thilanderska parken	24
Resultat av inventeringen och omvärldsanalys	8	Fd Ätradalens golfbana i Mårdaklev.	25
Trädvårdsplanen och de kommunala rutinerna för skyddsvärda träd	8	Ängasjö	26
		Bergsäter	27
Fakta om skyddsvärda träd	9	Skyddsvärda träd på kommunal mark	28
Särskilt skyddsvärda träd	9	Hembygdsparken	28
Naturvärdesträd och "etterföljare"	9	Svenljunga centrum	36
Skyddsvärda trädmiljöer	10	Thillanderska parken	40
Skyddade träd i lagen	10	Bergsäter	41
		Överlida	44
Stadsträdens ekosystemtjänster	11	Holsljunga	49
		Sexdrega	50
Planera för grova träd i framtiden	12	Mårdaklev	52
		Hillared	56
Skötsel av träd i tätortsnära miljöer	12	Ängasjön	57
Frihuggning av igenväxande träd	12	Övre Backa, Kalv	60
Rekommendationer vid frihuggning av grova lövträd	13		
Nedtagning av träd	15	Källor och bilagor	61
Hamling av träd	15		
Skydda träd vid arbeten	16		
Ledningsdragnings, VA och grävning	16		
Fakta om träd vid arbeten	17		

*Se ordlista ** Trädnumret hänvisar till GIS-skiktet "Trädvårdsplan" med endast kommunens egna träd

inledning

sammanfattning

Den här trädvårdsplanen består av två delar. Den första delen kan fungera som ett uppslagsverk och beskriver varför träd är viktiga för oss människor och för hela ekosystemet, hur de ska skötas generellt, vilka lagar och regler som finns för träd samt fakta om trädens ekologi och dess ekosystemtjänster. Den andra delen beskriver de särskilt skyddsvärda träd som står på kommunens mark och några av de mest värdefulla naturmiljöerna på kommunens mark, där grova och gamla träd är värdekärnan.

Grova, gamla eller ihåliga träd och även död ved av lövträd har en mycket stor betydelse för fauna* och flora*. Förekomsten av sådana träd är i många fall avgörande för sällsynta arters fortlevnad. Ju äldre ett träd blir, desto artrikare blir det. Ett stort träd som växer fritt kan bli hem för många invånare så som lavar, fåglar, skalbaggar, fladdermöss, svampar och många fler. Upp emot 1000 arter kan ha levt av, på och i en ek under dess alla livsstadier från ungt träd till dess att trädet dött och veden helt har förmultnat.

I dagsläget är bevarandeåtgärder i kulturlandskapets* trädmiljöer eftersatt trots att dessa miljöer ofta innehåller större koncentrationer av gamla och artrika träd, än vad som i normalfallet går att finna i skogsmarken. Naturvårdsverkets "Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet" förväntas ha positiva effekter för över 400 rödlistade* arter".

Svenljunga kommun ska föregå med gott exempel genom att ta hand om de värdefulla träden på sin egen mark.

Hittills är 977 skyddsvärda träd inventerade i Svenljunga kommun. Dessa träd står främst i betesmarker, hagar, i kyrkogårdar och längs vägar. Samt vid gamla torp och i gårdsmiljöer. Träd i trädgårdar har inte inventerats men där finns ytterligare ett stort antal träd. Det vanligaste trädslaget är ek följt av ask och lönn.

Av de skyddsvärda träd som inventerats är runt 40 % hotade. Det vanligaste hotet är igenväxning men också avverkning ofta beroende på att träden står för nära hus eller riskerar att bli en risk. Ett annat stort hot i kommunen är askskottsjukan som drabbat många askar.

syfte

Syftet med trädvårdsplanen är att ge information om de särskilt skyddsvärda träd och de skyddsvärda trädmiljöer som står på kommunens mark. Vilka värden de har och vilka arter som är knutna till dem. Planens syfte är också att beskriva den skötsel som träden behöver och hur vi kan gynna de arter som är knutna till träden. Planen är också ett planeringsverktyg och kan användas av Gatuenheten i deras skötsel av kommunal mark.

mål

Målet trädvårdsplanen är att alla inom kommunen som i sitt arbete kan komma i kontakt med skyddsvärda träd kan känna igen träden och förstå dess värden samt vilka skydd dessa träd har. Målet är också att alla ska känna till var de kan hitta mer information när det behövs.

framtida arbete

När kommunen framöver planerar skötseln och grönområden i kommunens tätorter och tätortsnära natur kan detta göras utifrån att skapa miljöer med träd som på sikt kan bli gamla, grova och hysa höga naturvärden. En plan för den mark som kommunen äger men som är utanför skogsbruksplanen tas fram med grova träd och deras ekosystem och ekosystemtjänster i fokus. I den här planen kan även nya områden som passar för naturvårdsskötsel identifieras.

varför är vissa träd värdefullare än andra?

Varje trädslag har sina hyresgäster

Grova, gamla eller ihåliga träd har en mycket stor betydelse för fauna* och flora*. Förekomsten av sådana träd är i många fall avgörande för många idag sällsynta arters fortlevnad. Ju äldre ett träd blir, desto artrikare är det. Ett stort träd som växer fritt kan bli hem för många invånare. På stammens baksida är det skuggigt men regnskyddat, där trivs de djur och växter som gillar mörker och fukt. På den del av stammen där solen lyser kan det bli extremt varmt och torrt, detta uppskattas av andra djur, växter och lavar. I kronan finns små och grova grenar. Ibland är grenarna döda utan bark. Stammen kan ha små eller stora ihåligheter. Knoppar och löv finns att äta för de som vill. Alla dessa olika miljöer har sina egna hyresgäster, bland annat fåglar, fladdermöss, lavar, mossor, insekter och svampar. När trädet blir äldre och grövre kommer fler och fler att trivas. Många sällsynta gäster flyttar in först när träden är mer än 200 år. Det är därför de räknas som särskilt skyddsvärda.

Olika organismgrupper föredrar olika trädslag och antalet rödlistade arter* som är beroende av ett visst trädslag varierar. Flest arter är knutna till gamla ekar. Ek har i synnerhet med avseende på lav- och vedsvampflora samt skalbaggsfauna en anmärkningsvärd artrikedom. Asp är ett annat artrikt trädslag av stor betydelse för flera olika organismgrupper. Gamla, grova och hamlade askar utgör intressanta miljöer för lavar. Grova lindar och bokar utgör en viktig livsmiljö för många sällsynta skalbaggar. Solexponerade björkar och tallar kan ha en rik insektsfauna. (Naturvårdsverkets rapport 5411).

"Detta är Svenljungs grövsta ek med en omkrets på 700 cm som står i Pjukabo. Ett stort antal hyresgäster trivs i de olika miljöerna som finns på eken"

Nationella miljö kvalitetsmål och åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd

Bristen på gamla och grova träd (främst lövträd) och död ved uppmärksammas i både de nationella miljömålen och regionala miljömålen. I miljömålet Levande skogar är en ökning av andelen äldre lövrik skog och andelen död ved ett tydligt mål.

En långsiktig och framgångsrik bevarandestrategi för biologisk mångfald* i södra Sveriges trädbärande marker kräver ett helhetstänkande som särskilt beaktar kulturlandskapets* trädmiljöer. Dessa träd är i många avseenden nyckeln till bevarandet av en mängd hotade växter och djur och utgör en viktig del av det biologiska kulturarvet. I dagsläget är bevarandeåtgärder i kulturlandskapets trädmiljöer eftersatt trots att dessa miljöer ofta innehåller större koncentrationer av gamla och artrika träd, än vad som i normalfallet går att finna i skogsmarken. Naturvårdsverkets "Åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet" förväntas ha positiva effekter för över 400 rödlistade arter (Naturvårdsverkets rapport 5411).

Projekt skyddsvärda träd

Projektet Skyddsvärda träd genomfördes under 2011-2014 och finansierades genom statligt bidrag för lokal naturvård, LONA. Projektet bestod i två delprojekt. Inventeringen av särskilt skyddsvärda träd i kommunen samt denna trädvårdsplan som gjordes av Svenljunga kommun och en anlita inventeringskonsult, Peter Nolbrant, Biodivers. Den andra delen i projektet var ett samverkansprojekt genom "Hållbar utveckling väst", där 16 kommuner deltog. Genom projektet har ett flertal olika dokument tagits fram. Det är två informationsbroschyrer, en kommunal rutin för hantering av träd samt en vägledningsguide för skydd av värdefulla träd.

Under projektiden har informationstillfällen för politiker och allmänhet genomförts. De åtgärder som har genomförts i projekt skyddsvärda träd är till stor del rakt hämtade ur Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för skyddsvärda träd i kulturlandskapet.

Metod för inventeringen

Inventeringen genomfördes huvudsakligen av en konsult, kommunens naturvårdshandläggare gjorde kompletterande inventering i tätorterna. Under 2011 till 2013 har hela kommunen inventerats på stora och grova träd. Inventeringen har fokuserat på att inventera platser där man vetat eller kunnat förmoda att gamla och grova träd finns. Detta är ofta gamla betes- och hagmarker, kyrkogårdar, torp och gårdar samt längs vägar. Många mycket viktiga träd står i privata trädgårdar men dessa träd har inte blivit inventerade på grund av tidsbrist och kostnad. De träd som har inventerats har uppfyllt kriterierna för Särskilt skyddsvärd träd ur åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd, även träd med signalarter har tagits med i inventeringen. Fältblanketten som har använts är samma som Länsstyrelsen i Västra Götaland har använt när de inventerat träd i länets naturreservat. Läs mer om metoden för inventeringen i rapporten "Inventering av skyddsvärda träd i Svenljunga kommunresultat och analys av inventeringen"

Resultat av inventeringen och omvärldsanalys

Svenljunga kommun är en kommun med främst barr- och blandskogar samt moss- och myrmosaiker. Här och var finns odlingslandskap och det är i de miljöerna som man främst hittar skyddsvärda träd. I andra kommuner i södra Sverige finns det fler gamla och grova träd och just därför bör vi värna extra om de få träd vi har. Förlust av något av de glest spridda träd vi har i kommunen kan orsaka stor skada på den biologiska mångfalden lokalt och därmed även i ett större perspektiv. Men trots att Svenljunga har relativt få träd i jämförelse med andra kommuner i regionen så har vi många gamla och grova träd sett ur ett Europeiskt perspektiv. Därav har Sverige ett ansvar för att förvalta de träd vi har och visa på goda exempel på hur grova och gamla träd får en betydande roll i vår samhällsplanering. Övrigt i Europa är det endast i Storbritannien som det finns motsvarande mängd stora grova och gamla träd bevarade.

Efter att inventeringen är genomförd kan kommunen och andra myndigheter rikta naturvårdsåtgärder och insatser där de behövs bäst.

Resultatet av inventeringen har registrerats i Trädportalen på internet och finns även i ett lokalt och mer detaljerat GIS-skikt på kommunen. De rödlistade arterna är inrapporterade till Artportalen. Vill du ha tillgång till trädskiktet kontakta Naturvårdshandläggaren. En analysrapport finns framtagen med fördjupade analyser av trädslagsfördelningen, ovanliga lavar och mossor samt med värdetrakter för träd i kommunen.

Trädvårdsplanen och de kommunala rutinerna för skyddsvärda träd

Trädvårdsplanen bör läsas ihop med kommunens rutiner för skyddsvärda träd. I rutinen beskrivs mer detaljerat hur de skyddsvärda träden kan beröras i olika processer och vilken tjänsteman som har ansvar för träden i olika processer/ärenden.

fakta om skyddsvärda träd

Särskilt skyddsvärda träd

Särskilt skyddsvärda träd hittar du ofta i parker, alléer och hagmarker samt på gårdar och kyrkogårdar. De vanligaste trädslagen bland särskilt skyddsvärda träd är ek, alm, lind och ask men även andra arter förekommer.

Träd som anses "särskilt skyddsvärda" uppfyller minst ett av följande kriterier och gäller både levande och döda träd:

- Trädets stam är grövre än tre meter i omkrets (minst en meter i diameter)
- Träd äldre än 140-200 år, beroende på trädslag
- Träd med en väl utvecklad hålighet i stammen (minst 40 cm i diameter)

Naturvärdesträd och "efterföljare"

Många är de träd som inte uppfyller kriterierna för "särskilt skyddsvärda träd" men som också har höga biologiska värden. Träd som är grövre än 200 cm i omkrets kallas efterföljare och är viktiga för att det alltid ska finnas god tillgång på riktigt grova och gamla träd även i framtiden. Några trädslag så som lönn, sälg, rönn, oxel, asp, alm och ask blir sällan grova eller gamla, men har ett mycket högt biologiskt och ekologiskt värde.

Även hamlade träd och träd med sällsynta lavar, svampar eller mossor räknas som naturvärdesträd. Begreppet naturvärdesträd används inom certifiering av skog. Naturvärdesträd ska sparas när skog avverkas. Även i andra miljöer bör dessa naturvärdesträd bevaras för sitt höga biologiska värde.

Naturvärdesträd

- >200 cm i omkrets
- Hamlade träd
- Med sällsynta lavar, mossor och svampar
- Blommande träd och buskar
- Uppvuxna träd av sälg, rönn, oxel, asp, alm och ask

Skyddsvärda trädmiljöer

I Naturvårdsverkets "Åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet" nämns fem trädmiljöer som är särskilt viktiga att prioritera inom ramen för bevarandeplanering och vid genomförande av skötselåtgärder.

- grova och gamla ekar
- gårdsmiljöer
- parker och kyrkogårdar
- alléer och andra vägnära träd samt
- hamlade träd

I denna trädvårdsplan har vi valt ut några av kommunens värdefulla trädmiljöer med grova och gamla ekar samt parker som är prioriterade att sköta.

Skyddade träd i lagen

Det finns flera olika skyddsformer för träd. Dispenser från en myndighet kan krävas. Mer information finns i rapporten "Skydd av värdefulla träd – en vägledningsguide".

Generellt biotopskydd

MB 7:11, fo1998:1252 § 5, för trädmiljöer berörs alléer samt pilvallar och åkerholmar med träd.

Biotopskydd

MB 7:11, fo1998:1252 § 6-7a. Länsstyrelsen, skogsstyrelsen och kommun kan bilda biotopskyddsområden, för att skydda ett mindre naturområde enligt särskilda kriterier.

Natur- och kulturresevat

Länsstyrelser och kommuner kan bilda naturreservat, MB7:9-10. Träd inom ett naturreservat är skyddade enligt de föreskrifter som gäller för beslutet.

Naturvårdsavtal

Kommuner och Skogsstyrelsen kan skriva avtal med markägare om att inte avverka ett område eller sköta det på särskilt sätt.

Naturminne

Länsstyrelser och kommuner kan bilda naturminnen MB7:10. I ett naturminne kan ett enskilt träd skyddas. I naturminnets föreskrifter står hur stor mark som är skyddat och vad som får göras inom naturminnet.

Artskyddsförordningen

MB8:1-2 samt fo 2007:845 Inga trädarter berörs direkt av artskyddet.

Däremot kan träden få ett indirekt skydd genom att hysa sådana skyddade arter som är upptagna på listan, t ex genom rovfågelsbon eller boplats för fladdermöss och vissa skalbaggsarter.

Strandskydd

Träd som står inom strandskydd kan vara skyddade genom strandskyddslagen. Det är inom strandskyddat område förbjudet att vidta åtgärder som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.

Hamlade askar
i St. Tittebo

stadsträdens ekosystemtjänster*

Ge skugga och svalka

Träd utför mycket gratisarbete åt oss i städerna. Träden kan påverka temperaturen i staden genom att värmen binds in i samband med växtens transpiration*, vilket luckrar upp den varma luften. Lövverket ger skugga och svalka under varma sommardagar. I en park kan temperaturen en sommardag vara flera grader lägre än i den omkringliggande staden. (Colding 2014)

Renar luften

Träden fångar upp stoft från biltrafiken. Under sommaren kan träden med sina löv samla upp 20-40 procent av stoftet i stadsluften. På vintern är andelen uppfångat stoft lägre men man räknar med att en viss del ändå tas upp i grenverk och stammar (Johnander 2010). I en park kan det vara 85 % mindre luftföroreningar än vid motsvarande bebyggd yta och längs en gata med träd kan det vara 70 % mindre luftföroreningar jämför med en gata utan träd.

Dagvattenhantering

En viktig ekosystemtjänst som träd och växter utför är att minska och effektivt hantera dagvatten. Hårdgjorda ytor, som vi oftast har omkring oss i städerna, tar inte upp vatten. Långvarigt regn eller häftig snösmältning kan orsaka översvämningar när vattnet inte kan rinna undan. I städer med många parker, planteringar, gräsmattor och "grön" dagvattenhantering, behöver inte detta bli ett problem. Diken och dammar kan istället stiga och sjunka samtidigt som växter drar nytta av de näringsämnen som avsatts. Genom att låta

naturen göra mycket av jobbet kan kommuner spara stora pengar på minskad dagvattenhantering. Kapaciteten att bromsa, rena och hålla vatten kommer förmodligen bli viktigare om klimatförändringarna orsakar mer regn i framtiden (Johnander 2010).

En lind vid busstorget i Svenljunga.

planera för grova träd i framtiden

En av de största utmaningarna vi har framför oss är att se till att vi har gamla och grova träd också i framtiden. Träd som idag är 100-200 år har vi gott om, men dessa träd behöver bli 400-700 år och ännu äldre för att kunna fylla behovet av gamla träd för den biologiska mångfalden. De ska kunna tillåtas dö och sakta brytas ned av naturen på den plats de står.

I urbana miljöer ställs ofta naturvårdsintresset av ett gammalt träd mot intresset av att ta bort risken att trädet faller ner på människor eller egendom. Allt för ofta löses konflikten genom att ta bort trädet i förtid utan vidare utredning.

Det är viktigt att kommunen redan idag börjar planera för var dessa trädmiljöer kan vara i framtiden. Parker och i närheten av odlingsmark är platser som är lämpliga för stora träd och dess ekosystem.

En grundläggande svårighet när vi ska planera för miljöerna är att tidshorisonten är längre än vad vi i princip har ägnat oss åt stadsplanering i Sverige. Det är omöjligt att förutse vilka intressekonflikter som kommer att uppstå under en tid på 600-700 år och hur idealen kommer att växla under tiden. Trädmiljöerna bör planeras till platser där det också finns andra värden som talar starkt emot att platsen bebyggs med hus eller vägar, som till exempel fornminnen eller geotekniska problem. Det är bra med en variation av olika trädmiljöer och ingående arter.

Kommunens möjlighet att planera för detta kan främst göras genom att fogas in i kommande fördjupad översiktsplanering och detaljplanering där det bedöms möjligt. Kommunala planer är inte något starkt skydd för träd eller trädmiljöer. Brist på skyddsformer för att planera för grova träd i framtiden är en svaghet i samhälls- och landskapsplaneringen.

skötsel av träd i tätortsnära miljöer

Gamla träd har en fantastisk förmåga att överleva, de kan ju bli flera hundra år. Samtidigt måste de behandlas med försiktighet om de ska leva så länge som möjligt. Kommunens särskilt skyddsvärda träd och efterföljare står i parker, gatumiljöer och i tätortsnära naturområden. Varje träd och trädmiljö är unik, så prioritering och skötsel av dessa varierar.

Frihuggning av igenväxande träd

Frihuggning av grova ekar utgör en av de viktigaste naturvårdande skötselåtgärderna i Sverige. Det allra främsta hotet mot våra ekjättar och andra vidkroniga träd är igenväxningen av landskapet som de växer i. Vid igenväxning ökar beskuggningen av de stora trädens lövverk och konkurrens uppstår om vattentillgången, dessutom kan trängseln från omgivande träd ge ett dödligt, mekaniskt slitage. Det allra flesta av de växter och djur som lever på skyddsvärda träd är ljus- och värmeälskare och en allt för kraftig beskuggning missgynnar sådana arter (Hultgren 1999).

Ekar som står öppet och solbelyst i beteshagar är hem för värme- och ljusälskande arter.

Rekommendationer vid frihuggning av grova lövträd

Tumregel vid frihuggning

Tumregel som brukar används för ekar och andra grova lövträd är att det inte bör finnas träd eller sly närmare än 4-5 meter från kronans ytterkant, men varje träd bör hanteras individuellt. Om två eller fler gamla träd står nära varandra kan dessa frihuggas som en grupp.

Röj försiktigt och inte under torrperiod

Det är viktigt att man inte öppnar upp för mycket och för snabbt kring mycket gamla träd som stått invuxna under lång tid. Att frihugga eller röja kring en ek för fort, kan leda till att barken torkas ut och att trädet dör i förtid. Därför är det viktigt att jätteträd i igenväxta marker successivt röjs fram. Undvik att göra några större röjningsinsatser då det är torrt i markerna. Trädet behöver vatten för att klara av det öppnare läget och det nya klimatet. Gamla träd som har stått skuggigt och plötsligt röjs fram löper en viss risk att skadas på grund av att trädet och dess invånare inte hinner anpassa sig till den nya soligare och öppnare omgivningen. Om trädet omges av tät, ung till medelålders skog som tidigare varit ängs- och hagmark, bör det frihuggas etappvis med ett till tre års mellanrum. och hagmark, bör det frihuggas etappvis med ett till tre års mellanrum.

Konkurrerande aspar ska ringbarkas

För att slippa uppslag av rot och stubbskott vid restaurering eller röjning i ängs- och betesmarker kan man ringbarka konkurrerande aspar. Aspar som har en diameter på över 10 cm och växer intill grova träd eller närmare än 3-5 meter från de yttersta grenarna i kronan ska ringbarkas.

Ringbarkningen ska göras nedanför den lägst sittande grenen. Barken och bastlagret skalas av in till veden vid en ring runt stammen och det är viktigt att det inte finns någon liten barkremsa kvar. Lämpliga verktyg att använda är yxa eller röjkniv. Man kan ringbarka vilken årstid som helst, men arbetet går lättast vid savning på våren. Normalt dör trädet efter två somrar och kan då tas ner utan risk. (Länsstyrelsen i Jämtland)

Spara blommande träd och buskar

Vid frihuggning bör man spara blommade träd och buskar t.ex. hagtorn, rosor och apel även om de står i trädets omdelbara närhet. Detta för att gynna insekter som lever i träden och som lever av pollen eller nektar från blommorna.

Viktigt att barrträd och barrsly tas bort

Det är viktigt att barrträd och sly av barrträd tas bort så att inte hålträden invaderas av stackmyror, vilka kan allvarligt reducera förekomsten av rödlistade skalbaggar. (källa: Bengt Ehnström, muntligt)

Fortsatt hävd efter röjning

Det bör förekomma någon typ av återkommande hävd i de skyddsvärda trädens marker. I annat fall blir röjandet av sly och buskar ett evighetsarbete. Betande djur eller återkommande slätter är naturligtvis det allra bästa. Om det ändå inte finns tillgång till betesdjur bör man röja runt gamla träd med några års mellanrum.

De allra bästa är om öppna marker kan hävdas med hjälp av betesdjur.

Gynna efterföljare

Många ekhagar är relativt likåldriga vilket kan leda till ett generations/kontinuitetsglapp och att höga naturvärden på kort tid kan försvinna då träden dör av och inga nya finns att tillgå. Om vi vill begränsa generationsglappet behöver vi säkra återväxten av gamla träd redan nu. Det kan ske genom tillvaratagande av föryngring eller plantering antingen inom områden med gamla träd eller i marker i anslutning till områden med gamla träd. I många fall bör man prioritera återväxtåtgärder i anslutning till områden med gamla träd. Återväxtplanering inom ekhagar och andra trädbärande marker i odlingslandskapet bör särskilt beakta markernas historiska utseende, förekomsten av hävd- och ljuskrävande arter samt de solexponerade trädens stora värde för fauna och flora. Innan åtgärder vidtas inom områden med gamla träd, i synnerhet ekmiljöer, bör man noga tänka genom den framtida åldersfördelningen, trädens placering och vilka konsekvenser för krontäckningen som kan förväntas i ett långsiktigt perspektiv. (Naturvårdsverkets rapport 5411)

Stads- eller parkträd

För stads- eller parkträd kan det bli aktuellt med andra typer av skötselåtgärder. Det kan till exempel vara att en gren behöver beskäras för att inte riskera fläskador av en passerande lastbil, eller att en död gren som utgör en säkerhetsrisk behöver tas ner. Det kan också bli aktuellt att arbeta med förebyggande åtgärder så att stads- och parkträden kan finnas kvar i framtiden. Exempel på förebyggande åtgärder kan vara kronstabilisering eller beskärning för att minska kronan och därmed minskar trädets risk att falla. Det är viktigt att beskära på ett sätt så att trädet snabbt kan valla över snittytan.

Tillfälliga rishögar efter röjning?!

Om du har lagt upp en hög med färsk ved, grenar och toppar som du måste flisa eller hugga till ved är det bra om du tar bort den så snabbt som möjligt eller tidigt på hösten. Tar du bort den på försommars eller sommar kan insekter ha lagt ägg som sedan förstörs och fåglar kan ha byggt bo. Om du ändå tar bort högen sent på våren så kan du låta översta lagret vara kvar som en biodepå. Har rishögen legat över vintern så vänta tills du är säker på att eventuella igelkottar som övervintrat har vaknat och flyttat ut.

Ihåliga träd – risk eller nytta?

Ofta finns det stor oro att gamla, ihåligt jätteträd ska falla, men dessa träd är ofta stabilare än de ser ut. De har under en lång tid byggt upp en styrka i rotsystemet och fått styrka i stammen, ofta är trädkronan minskad och de har därmed också minskat vindfång. Gamla, ihåliga träd har klarat av stormar i flera hundra år, medan yngre träd inte utsatts för samma påfrestningar. Yngre träd som har fått en välutvecklad krona men ännu inte fått styrka i rot och stam, har större risk att välta under stormar. (Naturvårdsverkets rapport 5411)

Ihåliga träd där veden är angripen av svampar utgör en särskilt värdefull miljö för fåglar och insekter. Tickor och andra vedsvampar skapar genom rötangrepp en livsmiljö för ett stort antal arter, främst skalbaggar och tvåvingar*. I träden utvecklas efterhand mulm, som utgörs av trämjöl och andra nedbrytningsrester. Mulmen är hemvist för bland annat skalbaggar, tvåvingar och klokrypare*. Flera av arterna är sällsynta eller hotade. Hålbildningar med mulm kan förekomma högt upp i träd. Svamparnas och insekternas "angrepp" i ihåliga träd är oftast inte skadliga för trädet då den döda veden som de utnyttjar enbart utgör stödjevävnad. Finns det bara ett tillräckligt tjockt yttre hölje av hård orötad ved så kan trädet stå under lång tid även om det är ihåligt. Det finns därför ingen anledning till panik eller förhastade beslut att fälla dem. Träd som uppenbart utgör en risk bör givetvis tas ner.

Hackspettsunge i hålträd. Foto Karin Meyer

Nedtagning av träd eller säkerhetsbeskärning

Skyddsvärda träd och naturvärdesträd ska så långt det är möjligt stå kvar och ges möjlighet att bli gamla. Det måste finnas synnerliga skäl för att kommunen ska ta ner ett skyddsvärt träd. Om ett träd utgör en säkerhetsrisk finns det flera åtgärder att göra innan man beslutar att ta ner ett skyddsvärt träd. Sådana åtgärder är i första hand viktbeskärning, beskärning eller kronstabilisering. Att beskära kronan är oftast en billig lösning. Att ta bort för mycket vid ett tillfälle när man utför beskärning kan leda till minskad vitalitet hos trädet. Kronstabilisering är ett sätt att stadga kronan eller enskilda grenar så att delar av trädet inte tappar en gren eller fläks sönder. Om man minskar kronan med 10 % minskas belastningen med 50 %. Där det är lämpligt kan man skapa en högstubbe. Om inget av dessa alternativ är möjliga blir sista alternativet att fälla trädet. Om trädens fälls finns det många bra exempel på hur man kan ta tillvara på stam och grenar, mer om detta går att läsa i stycket Död ved lever.

Hamling av träd

Hamlingen var förr en viktig källa för vinterfoder till gårdens djur (främst får) men idag har det traditionella hamlingsbruket nästan helt upphört. Det som finns kvar av denna epok är framförallt spridda, grova askar med hamlings-spår.

Hamlingsträdet är kanske det allra förnämsta exemplet på ett biologiskt kulturarv; dess utseende och ovanligt rika biologiska mångfald är helt och hållet beroende av fortsatt hävd för att bevaras på lång sikt. De hamlade träden blir genom ingreppen mer motståndskraftiga mot stormar och är ofta de äldsta trädindividerna i landskapet. Ibland kan hamlingsträd erbjuda en kontinuitet på värdefulla miljöer i många hundra år för arter som är knutna till t.ex. håligheter, solbelyst bark eller savflöde (Jonesgård 2007). Träd som inte har blivit hamlade på länge riskerar att fläckas isär eller att stammen bryts av.

Dessa träd kan man restaureringshamla och ofta kan det vara bättre att göra en åtgärd på träden än att inte göra något alls. Det kan ofta ta några år innan man ser om trädet har överlevt hamlingen.

Om träden klarade hamlingen ska man genomföra fortlöpande hamling med 5-10 års mellanrum. Det är viktigt att återhamling görs av en arborist. Träd som inte varit hamlade på länge och som fått hamlingsgrenar grövre än 10 cm bör inte hamlas enligt traditionell mening utan restaureringsbeskärs stegvis. Det är viktigt att inte ha som mål att komma ner tillbaka till den gamla hamlingspunkten. Då är risken stor att man förkortar livet på trädet och dessutom kan stora naturvärden gå förlorat. (Länsstyrelsen Checklista för personer som får frågor om träd)

Under senare år har hamlingen "återupptäckts" som viktig störningsregim* inom naturvården och numera hamlas främst ask och lind av biologiska och kulturhistoriska skäl på många olika platser.

Nyligen
hamlad lind

skydda träd vid arbeten

Vid arbete nära stora träd finns råd och anvisningar på hur träden kan skyddas vid arbete. Se Länsstyrelsens informationsbroschyr "skydda träd vid arbeten". Generellt så minskar risken för skador på trädet med avståndet från trädets stam. Minst 15 gånger stamdiametern är ett riktvärde, men man måste ofta se på trädets lokala förutsättningar. Det är också viktigt att markera ut det område kring trädet där fordon inte får köras eller massor placeras, det kan göras med ett staket.

Ledningsdragning, VA och grävning

Ledningsförläggande är mycket utrymmeskrävande och styrt av regler om avstånd och läge. Eftersom träden inte omges av samma regelverk har deras utrymmesbehov ofta fått vika när nya ledningar ska läggas eller gamla ledningar renoveras. De flesta ledningsägare ser helst att nya träd placeras med ett avstånd på minst fem meter till deras ledningar.

VA-ledningar ligger ofta så djupt att det tar tid för träden att hitta dit, speciellt om de har bra växtförutsättningar i övrigt. Men om träden står för nära och har en trång och näringsfattig växtbädd kan avlopps- och framförallt dagvattenledningar snabbt drabbas av inväxning av rötter.

El- och teleledningar ligger ytligt och inkräktar i trädets växtjordsyta. Inväxning är dock inget problem för just el- och teleledningar utan problemen rör endast träden och uppstår först vid schakter för reparation mm, vilket ofta leder till skador på rötter.

El- och teleledningar bör läggas så djupt att det finns plats för växtjord ovanför om de kolliderar med planteringszonen. (Trädplan för Alingsås kommun)

Det är viktigt att man tänker på trädets rötter vid olika grävarbeten

Fakta om träd vid arbeten

Om rotsystemet skadas

Om man genom grävning eller på annat sätt skadar en betydande del av t.ex. ett större parkträds rotsystem, bör kronan beskäras så att den minskar i samma omfattning. Detta för att kronans sug efter vatten inte skall vara större än vad rotsystemet klarar av att leverera. Mot den bakgrunden är det lätt att inse att gamla skyddsvärda träd är känsliga för förändringar i vattentillgången. Dränering och täckdikning kring skyddsvärda träd är andra faktorer som kan skada eller döda skyddsvärda träd.

Om rotsystemet skadas påverkar det trädets vitalitet, förankring och stabilitet. Ibland kan det gå flera år innan skadan märks och det är inte alltid att skadan kopplas samman med den åtgärd som genomfördes på platsen flera år tidigare. Träd kan skadas på flera sätt vid arbeten.

Om rötterna grävs av påverkas trädets stabilitet utan att det alltid syns och när trädet vuxit sig större eller utsätts för en hög belastning till exempel vid hård vind eller mycket snö kan trädet lägga sig. Röta kan infektera träd på många olika sätt, vanligen via sår på stam, rötter eller grenar, uppkomna genom vind, mekaniska brott, trafikskador eller beskärningsfel. Det enda sättet att förebygga svampangrepp i levande träd är att minimera mängden möjliga angreppsplatser. Detta kan ske genom korrekt beskärning och genom att tillhandahålla för trädet goda förhållanden ovan och under mark.

Undvik kompaktering av jord kring rotsystemet

Om marken runt rötterna kompakteras av tunga fordon eller depåer av material, minskar möjligheten för de finare rötterna att ta upp syre. De får också svårare att breda ut sig i den hårda marken. Vattnet som rötterna ska ta upp får svårare att tränga ner om marken kompakteras. Det kan leda till rotdöd och dålig vitalitet i hela trädet. Mark som en gång blivit kompakterad är svår att återställa både på naturlig eller på mekanisk väg. Skadorna är svåra att reparera men fullt möjliga att förebygga (Länsstyrelserna – skydda träden vid arbeten).

”död ved lever” - biodepåer

Idag råder en akut brist på döda träd och död ved i våra skogar. Detta är en stor anledning till utarmningen av den biologiska mångfalden i Sverige. Bristen på död ved uppmärksammas i både nationella och regionala miljömålen. I miljömålet ”Levande skogar” är en ökning av andelen död ved ett tydligt mål.

En stor mängd arter är anpassade till att leva i döda träd och gamla ihåliga träd. Dessa fungerar som växt- eller boplats, skydd eller en plats där födan finns. Alla de vedlevande svamparna och tickorna är grunden i kretsloppet där de döda trädens näring tas till vara.

Svampmycelet i träden och fruktkropparna är mat åt en stor mängd insekter som skalbaggar, fjärilar ochflugor. Dessa är i sin tur mat åt rovlevande skalbaggar, fåglar och fladdermöss. På den döda veden växer också många arter av lavar och mossor.

Som ett exempel kan nämnas att cirka 1000 av våra 4000 svenska skalbaggsarter lever i död ved. Olika arter behöver olika trädslag, grovlek, nedbrytningsstadier och fuktighet. Cirka hundra arter av vildbin lever sedan i de övergivna kläckhål som skalbaggar lämnar efter sig. Vildbina är i sin tur nödvändiga för pollineringen av örter, bärbuksar och fruktträd. (Riktlinjer för skötsel av träd med naturvärden och hantering av död ved i Falkenberg, Bio Divers 2012)

Kommunen ska på sin egen mark värna om den döda veden. Döda träd ska inte städas bort. Om de behöver flyttas ska detta göras till en lämplig plats där veden kan ligga kvar.

Att skapa en biodepå

Olika insekter trivs på olika typer av död ved. Rishögar bildar en mycket speciell miljö med en torr utsida och en fuktig insida och lockar till sig andra insekter än de som lever på grov ved. En högstubbens torra döda ved blir en livsmiljö och en låga i en mer fuktig miljö en annan. Variationen av olika livsmiljöer skapar förutsättningar för en rik biologisk mångfald.

Genom att skapa och placera ut ved och stockar i biodepåer, kan man enkelt och billigt gynna många arter som lever på död ved. På köpet skapar man bättre miljö både för fåglar och för däggdjur. Placering av enstaka stockar eller biodepåer bör prioriteras i eller i anslutning till miljöer där det redan finns grova träd och död ved (parker o.dyl). Det bästa är om man kan lägga veden/stockarna på ungefär samma plats som trädet stod. Lövträdsved bör placeras i anslutning till områden med lövträd och barrträdsved bör placeras i anslutning till områden med barrträd. Om det inte är möjligt kan man istället skapa en biodepå på en mer lämplig plats, helst i ungefär samma miljö som de vuxit upp och gärna i ett solbelyst läge.

I solexponerade miljöer är det lämpligt att stapla stockar på varandra. Detta skapar ett visst skydd mot vind och uttorkning samt ger en variation i mikroklimatet. Det får dessutom upp stockarna en bit från marken, vilket hindrar att högt gräs och örter kväver miljöerna. Troligen hindrar det också aggressiva stackmyror att anlägga sina bon över hela stockarna. En utvärdering av biodepåer i Lund visade att man kan utnyttja möjligheten att använda parkbryn och andra liknande halvskuggiga-skuggiga miljöer för utplacering av biodepåer. Detta gynnar bland annat en mängd olika tvåvingar och skalbaggar. Då det skymmande fältskiktet inte är lika utvecklat i skuggig parkmiljö som ute på exponerad mark är det inte lika nödvändigt att stapla stockar på höjden i sådan miljö. Vid tillsyn av biodepåer är det viktigt att kontrollera att stockarna/veden inte riskerar att bli övervuxna och kvävda av vegetation såsom nässlor och hallon/björnbärsris (Sörensson 2004).

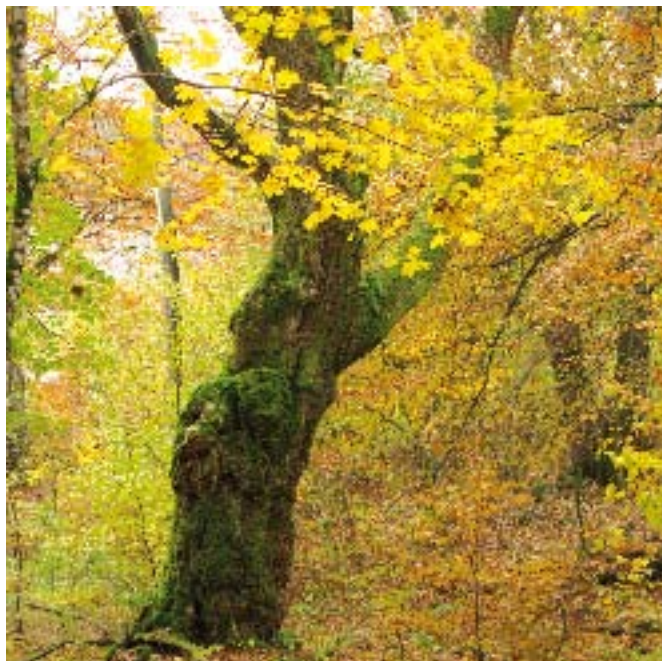

En biodepå i Hembygdsparken. Här kan många olika insekter leva.

hoten mot träden

Igenväxande landskap

Det största hotet mot våra särskilt skyddsvärda träd är ett förändrat jordbruk. Upphörd hävd och igenväxning av kulturlandskapet bedöms vara det allvarligaste hotet mot beståndet av framförallt jätteeckar och f.d. hamlade lövträd. Bristen på betesdjur gör att det blir allt svårare att hålla ett öppet landskap kring de grova träden. När åkermark och betesmark växer igen minskar biotoperna med grova träd och grov död ved i solbelysta lägen och med dessa biotoper försvinner också en lång rad djur, insekter och andra arter. Det tar många år av igenväxning innan gamla ekar dör, men långt innan dess har fauna och flora knuten till ekarna tagit allvarlig skada. Igenplantering har också varit en stor orsak till förlusten av dessa biotoper i takt med att människor lämnade det traditionella jordbruket och flyttade in till städerna.

Att träd inte längre hamlas för lövfoder till djuren vintertid är ett hot mot alla arter som lever av och på hamlade träd.

Ekar i dessa miljöer är i akut behov av frihuggning.

Varför dör träden? - Sjukdomar på träd

Ibland dör träden trots att vi gör allt vi kan för att de ska stå kvar. Det finns flera orsaker till detta och ofta är det sjukdomar eller parasitangrepp som är orsaken. Ibland kan det ett träd har blivit försvagat av en hård beskärning eller att rötterna skadats vid ett grävarbete. När ett träd är försvagat kan det lättare angripas av vedsvampar eller andra sjukdomar. Det kan då ta flera år från det att trädet skadades till det att man kan börja se att trädet mår dåligt eller börjar dö.

Flera trädsjukdomar, som i vissa fall orsakat enorma förluster av lövträd, beror på att vi flyttat trädplantor mellan olika länder och därmed dess sjukdomar. Sjukdomar som i sitt ursprungsland inte orsakade någon skada på träden men som våra svenska träd inte har något naturligt motstånd emot.

Almsjuka

Almsjukan är en mycket allvarlig svampsjukdom som sprids med almsplintborren (en liten skalbagge) eller via rötterna. En annan viktig spridningsväg är genom sågar och andra verktyg. Många träd i stadsnära miljöer och i parker, samt andra bestånd har gått förlorade på grund av almsjukan som är under spridning. Svamparna orsakar vissnesjuka hos almen. Gröna blad skrupnlar och hänger på försommaren för att redan efter några dagar bli gulbruna. Angreppet omfattar efterhand fler grenar och det medför en försvagning av trädet, som slutligen kan leda till dess död. Mindre träd dödas inom ett par år, medan äldre kan överleva längre. Emellertid kan den aggressiva typen av svampen döda stora träd på kort tid - ca 1 år (Skogsdata Sveriges lantbruksuniversitet).

Alsjuka

Alsjukan är en mycket allvarlig svampsjukdom som sprids med almsplintborren (en liten skalbagge) eller via rötterna. En annan viktig spridningsväg är genom sågar och andra verktyg. Många träd i stadsnära miljöer och i

parker, samt andra bestånd har gått förlorade på grund av almsjukan som är under spridning. Svamparna orsakar vissnesjuka hos almen. Gröna blad skrupnar och hänger på försommaren för att redan efter några dagar blir gulbruna. Angreppet omfattar efterhand fler grenar och det medför en försvagning av trädet, som slutligen kan leda till dess död. Mindre träd dödas inom ett par år, medan äldre kan överleva längre. Emellertid kan den aggressiva typen av svampen döda stora träd på kort tid cirka 1 år (Skogsdata Sveriges lantbruksuniversitet).

Askskottsjuka

Många askar i Sverige mår just nu dåligt eller är döende. De har glesa kronor med döda grenar och sparsamt med löv. Askarna har drabbats av askskottsjuka. Det är en svamp som orsakar sjukdomen, och den sprids från träd till träd genom att svampens sporer flyger med vinden. Sjukdomen har kommit till Sverige med import av träd från Japan. I Japan blir inte träden sjuka utan har ett naturligt skydd mot svampen. Rekommendationen är att inte avverka drabbade träd i tron att det kan minska spridningen av sjukdomen, eftersom svampen sprider sig med vinden så sprids den ändå. I nuläget är det bästa rådet att behålla alla träd även om de mår dåligt eller är hårt drabbade, det är möjligt att vissa träd kan återhämta sig. En orsak till att askarna inte helt kommer att dö ut är att olika individer har olika motståndskraft. Detta beror på att den svenska asken har en stor genetisk variation. En helt frisk ask kan stå alldeles intill en sjuk ask (Länsstyrelsen i Västra Götaland 2014).

Vedsvampar

Det finns olika typer av svampar som angriper trädens ved. Det vanligaste är att träden angrips när de är skadade, gamla eller försvagade på annat sätt. En del vedsvampar orsakar stor skada på träden och orsakar traddöd relativt fort. En av dessa är honungsskivling som angriper trädens rotsystem vid framförallt rotskador. Andra vedsvampar kan komma in i träden när de blir gamla eller via skador på grenar. Av dessa svampar finns det flera som är mycket positiva för trädet och för den biologiska mångfalden.

Svamparna bryter ner den döda kärnveden inne i trädet. Det skapas mulm som består av trämjöl och i mulmen trivs insekter. Hålen som orsakas av att svampen bryter ner trädet inuti ger bohål åt fladdermöss och fåglar. När håligheten inuti trädet blivit så stor att den når ner till marken rinner mulmen ut och på marken och näringen kan sedan åter tas upp av trädets rötter. Träden återvinner sig själva. Stora ihåliga träd blir också stabilare eftersom de inte är lika tunga som de skulle varit om de varit fyllda av död ved. Många träd kan leva mycket länge med den här typen av vedsvampar medan andra svampar kan vara mer aggressiva och ge trädet stora skador på kort tid. Flera av de svampar som angriper gamla träd är nu hotade av utrotning. En av dessa är saffransticka, som dock inte finns i Svenljunga kommun. Även helt döda träd är en viktig del i ett ekosystem. Om träd som angripits av aggressiva vedsvampar står på platser där de kan utgöra en säkerhetsrisk bör de tas ned. Men träd med håligheter och vedsvampar behöver inte vara någon risk utan kan istället vara en tillgång till närmiljön.

skötselplan och mål för skyddsvärda trädmiljöer på kommunens mark

”trädvårdsplanens omfattning och avgränsning”

Träden i trädvårdsplanen uppfyller antingen något av kriterierna för ”särskilt skyddsvärt träd” eller träd som har minst en bra signalart*. Några träd är också efterföljare men har ett speciellt värde på grund av sin speciella placering eller estetiska betydelse. Andra träd än de som är med i denna plan kan ha stor betydelse för den biologiska mångfalden, landskapsbilden eller ha kulturella värden. De träden hanteras enligt de generella delarna av trädvårdsplanen och enligt rutinen för skyddsvärda träd.

Skyddsvärda trädmiljöer är områden på kommunens egen mark som är utpekade för att de har en samling av värdefulla träd och står i ett landskap eller stadsmiljö där de också har en stor kulturell eller estetisk betydelse. Dessa områden behöver skötas för att deras värden ska bevaras och utvecklas.

Skötselområden

Hembygdsparken

Beskrivning: Hembygdsparken är området runt hembygdsgården, mellan villaområdena och Högvalla idrottsplats. Här finns ett större bestånd av ekar, inom området finns nio stycken som är särskilt skyddsvärda och av dessa står sju stycken på kommunens mark. Det är gott om efterföljare i området som har stor potential att bli särskilt skyddsvärda i framtiden. En del ekar är upp-vuxna i en sluten ekmiljö medan andra är vidgreniga och har vuxit upp i ett öppet läge. Inom området finns mycket fossil åkermark med odlingsrösen och på ett ställe en stensättning. I områdets norra delar i slänten bakom fotbollsplanerna finns flera stora naturvärdesträd. Bland annat sälg och grov rönn.

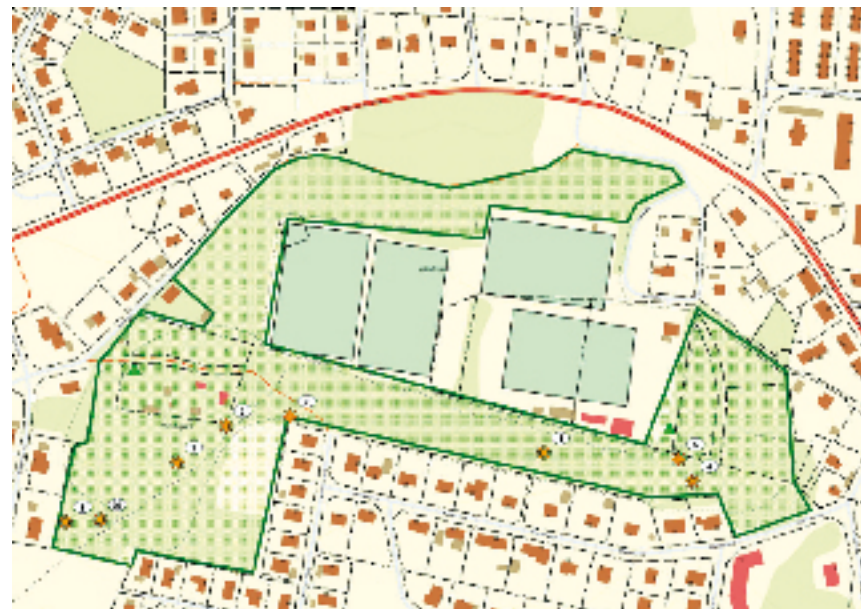
Skötsel: I det här området är det viktigt att inte röja för hårt utan att öppna upp successivt och försiktigt. Vissa av de särskilt skyddsvärda träden är i behov av skötsel, framförallt frihuggning och sedan underhållsröjning med jämna mellanrum. För att gynna efterföljare i området kan man välja ut några av de klenare ekarna som man frihugger och röjer runt. När man gör sådana här åtgärder är det alltid viktigt att informera allmänheten om vad som görs och varför. Om nyponrosor eller sälg kommer upp naturligt ska de sparas vid röjningar. Vid behov kan det även behöva planteras några plantor. Marken mellan de vidgreniga ekarna samt ängen slås en gång om året, på sensommaren. Brynvegetation bör skapas på några platser.

Särskilt skyddsvärda träd: 1-7**

Värden: På en ek vid "ängen" växer Fällmossa.

Målbild: I hembygdsparken finns både vidgreniga ekar i solbelysta lägen och tätare ekbestånd. Här finns en blandning av träd i alla åldrar från unga till riktigt gamla. Det finns gott om död ved i både solbelysta lägen och i de tätare ekbestånden. I de soliga områdena växer också nyponrosor, hagtorn och sälg.

Övrigt: Det har även skapats en biodepå vid "ängen". Rutiner för hur den ska skötas finns i trädrutinen. En skötselplan för området behöver tas fram. Delar av området berör Hembygdsföreningens mark samt Svenljunga IKs mark. Området bör ses som en helhet.

Thillanderska parken

Beskrivning: I södra delen av Thillanderska parken står några grova träd samt några hamlade träd i en liten dunge. Parken består i övrigt av gräsmatta och flera stora träd med potential att bli gamla och grova.

Skötsel: Några av dessa träd skulle kunna återhållas eller restaureringsbeskäras om grenarna har blivit för grova, se kapitlet hamling av träd. En lite grövre ek och en rödek skulle behöva frihuggas. Granen tas bort. En skiss över parken skulle kunna göras.

Värden: Träd nr: 10**, klassas som efterträdare.

Målbild: En liten dunge av lummig karaktär. Här finns grova träd av ek, lönn och rödek och några tidigare hamlade träd. Några rosenbuskar eller andra svenska blommande arter står som rumsavdelare. På "ängen" utanför finns rikt med blommor, bin och fjärilar. De stora träden är ett vackert inslag i parken.

Övrigt: Det öppnare parkområdet mellan dungen och industriområdet Prästtagårde är föreslaget för nya bostäder. Träden och den här dungen behöver tas med tidigt i planeringsprocessen för att bedöma vilka av träden som kan stå kvar och vara en tillgång i det nya bostadsområdet.

Fiberkabel har dragits genom parkens södra delar strax intill träd nr 10.

Fd Ätradalens golfbana Mårdaklev

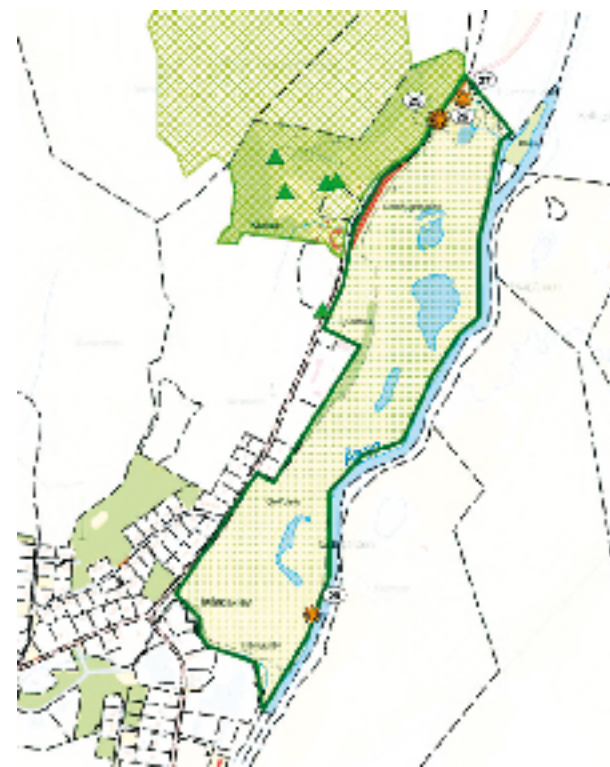
Beskrivning: Området är ursprungligen en gammal åkermark. På senare tid har marken används som golfbana men betas idag av kor. Utanför hagen står några vidgreniga ekar i en slänt (nedanför skolan och sporthallen). I kantzonen mot Ätran finns en grov ek. I närheten av gästgiveriet och längs med väg 154 står några grova ekar i en liten dunge. Mitt emot gästgiveriet finns liten äppelträdgård.

Skötsel: En fin grov ek vid Ätran behöver röjas runt. Några ekar i slänten behöver röjas fram och sedan underhållsröjas med jämna mellanrum. Tujorna på kullarna byts ut mot enar. Sandbunkrarna krattas vid behov för att sanden ska hållas öppen. Låt en kantzon av träd släppas fram längs ån. På några ställen kan luckor lämnas öppna för att djuren ska kunna gå ner och dricka och för att få en närhetskänsla till vattnet för besökare i området. De små vattensamlingarna hålls fria från igenväxning.

Särskilt skyddsvärda träd: 25-28**

Målbild: Stora grova ekar och andra grova lövträd i olika åldrar står utspridda över betesmarken. På de små kullarna växer enar och en örtrik flora. Rosenbuskar och hagtorn finns i området och ur dem kan nya lövträd föryngras. Här finns en blandning av träd i alla åldrar från unga till gamla. I sandbunkrarna kan solitära bin och andra insekter leva. Det finns flera öppna vattenspeglar i området. Äppelträdgården är bevarad och välkött samt ger frukt varje år.

Övrigt: Intill området ligger Klevs naturreservat. Genom att låta den gamla golfbanan få ökade biologiska värden kan arter som trivs på ängen bakom gästgiveriet och andra viktiga arter i reservatet, få möjlighet att sprida sig hit. Det är viktigt att korna inte trampar sönder hela slänten mot ån eller bäcken. En särskild skötselplan för området behöver tas fram. Ett nyttjanderättsavtal finns mellan markägaren och djurägaren. Delar av området ligger inom vattenskyddsområde. Skötsel eller bete kan kräva tillstånd från vattenskyddsområdets föreskrifter.

Ängasjö

Beskrivning: På Vitasjöns sydöstra sida finns ett mindre stugområde byggt under 1900-talets mitt. Området är omgivet av betesmarker och ekskogar. I beteshagarna och intill husen finns flera vidgreniga och grova ekar. Området har mycket gamla anor med fossil åkermark och gott om röjnings- och odlingsrösen.

Skötsel: För att hålla betesmarkerna öppna behöver området hävdas. Marken mellan de vidgreniga ekarna samt betesmark som inte betats tillräckligt behöver slås en gång om året, på sensommaren. I de omgivande lövskogarna hålls granen bort. De grova ekarna hålls fria från inväxande träd. Låt unga träd komma upp och skydda dem så de kan bli efterföljare till de grova träden i framtiden.

Värden: På en ek i området växer lunglav.

Särskilt skyddsvärda träd: 30-32**

Målbild: Beteshagarna hålls i god hävd. Det finns ekar och andra grova lövträd i olika åldrar spridda över området. Det finns gott om död ved i både solbelysta lägen och i de tätare ekbestånden. I de soliga områdena växer också nyponrosor, hagtorn och sälg.

Övrigt: Skogsstyrelsen har gjort en skötselplan för hela området. Kontakta naturvårdshandläggaren för mer information. Kommunen behöver ta fram en strategi eller ett avtal för hur området ska skötas tillsammans med stugägarna. De grova träden skyddas mot skador vid arbeten, till exempel vid anläggande av avloppsanordningar, ledningsdragningar eller liknade.

Bergsäter

Beskrivning: Området är en gammal torpmiljö med rester av en husgrund och en lövängsrest med hamlade träd. I området finns bland annat flera grova almar, ett par grova lågor och några döda stående träd. De flesta av almarna står längs med västligaste kanten av nyckelbiotopen. Området omges av ett bostadsområde och industriområde. Genom delar av område går en stig.

Skötsel: Området är inte i behov av någon direkt skötsel. Låt den döda veden ligga kvar. Skydda mot igenväxning men planera för efterföljare. Gran hålls borta från området.

Värden: I området finns en allé. Guldlockmossa finns på 8 av de grova almarna.

Särskilt skyddsvärda träd: 13-16**

Målbild: En skogsdunge med grova träd. I skogsdungen finns död ved både på marken och stående. Stigen har förlängts och det är nu möjligt att promenera runt i hela området.

Övrigt: Området är en nyckelbiotop. Enligt detaljplan är området utpekad som industritomt. Planer på att exploatera intilliggande åkermark finns på kommunen.

Skyddsvärda träd på kommunal mark

Hembygdsparken

Ek

Omkrets: 122 cm
Träd nr: 1**
Koordinator: N 6375328 E 125811

Skyddsvärde 10-30 cm stor hållighet vid marken.

Beskrivning

Trädet står bakom läktaren vid Högvalla idrottsplats. En stig passerar intill trädet. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.
Återkommande/framtida skötsel: Röja uppväxande sly vid behov.

Hembygdsparken

Ek

Omkrets: 305 cm
Träd nr: 2**
Koordinater: N 6375353 E 125811

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i omkrets.

Beskrivning

Trädet står i anslutning till hembygdsgården, precis bredvid staketet som går runt fastigheten. En stig passerar nära trädet. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Avbrutna grenar.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.

Återkommande/framtida skötsel: Framtida frihuggning vid behov.

Hembygdsparken

Ek

Omkrets: 200 cm
Träd nr: 3**
Koordinator: N 6375353 E 125842

Skyddsvärde 10-30 cm stor hålighet ovan mark samt mulm.

Beskrivning

Trädet står i hembygdsparken nära hembygdsgården och en bit in från en stig som passerar genom området. Eken är delvis beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Barkskador, några död grenar.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.

Återkommande/framtida skötsel: Framtida behov av frihuggning > 10 år.

Hembygdsparken

Asp

Omkrets: 170 cm
Träd nr: 4**
Koordinater: N 6375317 E 126242

Skyddsvärde 10 cm stor hålighet ovan mark samt mulm.

Beskrivning

Aspen står i skogsområdet mellan en stig och de två sista husen i huslängan. Hålet sitter ganska högt upp på stammen, ut mot stigen.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Större gren har fallit ner.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.

Återkommande/framtida skötsel: Inte aktuellt

Hembygdsparken

Asp

Omkrets: 210 cm
Träd nr: 5**
Koordinater: N 6375336 E 126230

Skyddsvärde 30 cm stor hålighet ovan mark samt mulm.

Beskrivning

Aspen står bakom omklädningsrummen vid Högvalla och ett bostadsområde. En stig går bredvid aspen.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst >50 % av kronan lever.
Skador: Några döda grenar.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt
Återkommande skötsel: Inte aktuellt

Hembygdsparken

Ek

Omkrets: 220 cm
Träd nr: 6**
Koordinater: N6375283 E 125716

Skyddsvärde Fällmossa (högt signalvärde)

Beskrivning

Trädet står i kanten av hembygdsparken nära några meter från ett hus. En gunga är uppsatt i trädet. Eken är inte beskuggad

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Avbrutna grenar.

Tidigare åtgärder: En avsågad gren längst ner på stammen.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt

Återkommande/framtida skötsel: Framtida behov av frihuggning.

Hembygdsparken

Ek

Omkrets: 175 cm
Träd nr: 7**
Koordinater: N 6375377 E 125904

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i omkrets (sammanslagen omkrets).

Beskrivning

Trädet står i kanten av hembygdsparken nära bostadsområdet, mellan två stigar. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Barkskador. En beskuren gren som hängt över stigen
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Eventuellt behöver stam som lutar mot huset tas ner.
Återkommande/framtida skötsel: Framtida behov av frihuggning.

Kommentar

Flerstammig från bas, omkrets på stammarna är 1,75 cm, 1,65 cm och 1,65 cm. Den av stammarna som lutar mot det närmsta huset är försvagad.

Hembygdsparken

Ek

Omkrets: 225 cm
Träd nr: 36**
Koordinater: N 6375285 E 125745

Skyddsvärde Efterföljare.

Beskrivning

Trädet står på en liten upphöjd stensättning som är klassad som fornlämning (rest av stensättning, RAÄ-nr Svenljunga 11:1). Eken står nära "ängen" och en stig. En av kommunens biodepåer är placerad nära eken. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Några döda grenar
Tidigare åtgärder: Inga synliga

Skötsel

Initial skötsel: Öppna upp runt trädet genom att ta ner två stora tallar som står i närheten, samt röja bort mindre träd och sly. Blommande buskar ska inte röjas bort. Även biodepån mår bra av att få mer ljustillgång.

Återkommande/framtida skötsel: Röjning vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

Eken är naturminnesmärkt och är utpekad som symbolträd för kommunens fortsatta arbete med att skydda och bevara skyddsvärda träd och trädmiljöer.

Svenljunga centrum

Lind

Omkrets: 314 cm
Träd nr: 8**
Koordinater: N 1338361 E 6377657

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i omkrets.

Beskrivning

Linden står i urban miljö och omges av både asfalt och gräsmatta. I närheten står en lind precis intill en byggnad, den är inte lika grov, men värd att skydda för framtiden.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Beskränning av grenar och stamskott.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.

Återkommande/framtida skötsel: En förbyggande åtgärd som kan bli aktuell i framtiden är att beskära grenar som riskerar att skadas av lastbilar eller som utgör en säkerhetsrisk. Det är viktigt att trädet inte utsätts för skador eller annan påfrestning.

Kommentar

Trädet kan komma i konflikt med andra intressen i stadsmiljö.

Svenljunga centrum

Lönn

Omkrets: 190cm
Träd nr: 9**
Koordinater: N 6375241 E 126718

Skyddsvärde Hållighet 10-30 cm ovan marken, efterföljare.

Beskrivning

Lönnen står på gräsmattan bakom stora scenen tillsammans med två lite mindre lönnar. På gräsmattan finns några lekredskap, bänkar och en damm med plantering runt.

Vitalitet: Friskt eller något minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: En gångväg har anlagts nära trädet.

Tidigare åtgärder: Trädet är kronstabiliserat.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.

Återkommande/framtida skötsel: Det är viktigt att trädet inte utsätts för skador eller annan påfrestning. En förebyggande åtgärd som kan bli aktuell i framtiden är att beskära grenar som riskerar att utgöra en säkerhetsrisk. Vid behov kan trädet kronreduceras för att bli stabilare.

Kommentar

Trädet kan komma i konflikt med andra intressen i stadsmiljö.

Svenljunga centrum

Lönn

Omkrets: 246 cm
Träd nr: 12**
Koordinater: N6375302 E126860

Skyddsvärde

Hållighet 10-30 cm ovan marken. Lönnen är utpekad som symbolträd för kommunens fortsatta arbete med att skydda och bevara skyddsvärda träd och trädmiljöer.

Beskrivning

Lönnen står vid stenbron och väg 154. Under marken, några meter från trädets stam finns ett stråk med teleledning. En ljusbrunn är nedgrävd som belyser stenbron.

Vitalitet: Friskt eller något minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Några grenar har lossnat. Rotsystemet kan ha skadats av nedläggning eller underhåll av teleledningen.

Tidigare åtgärder: Har tidigare hamlats eller beskurits.

Skötsel

Initial skötsel: Träden är inte i behov av speciell skötsel.

Återkommande/framtida skötsel: Gräset slås en gång om året.

Kommentar

En informationsskylt är uppsatt vid lönnen och eventuellt kommer lampor sättas upp för att belysa lönnen.

Brandkårsparken

Lönn

Omkrets: 210 cm
Träd nr: 11**
Koordinater: N6375490 E126955

Skyddsvärde 30 cm stor hållighet ovan mark samt mycket mulm.

Beskrivning

Lönnen står på en gräsmatta bakom räddningstjänstens lokaler.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Inga synliga.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Lönnen är inte i behov av skötsel.

Återkommande/framtida skötsel: Gräset slås en gång om året.

Kommentar

Trädets bedöms hotas av avverkning.

Thillanderska parken

Ek

Omkrets: 269 cm
Träd nr: 10**
Koordinater: N126621 E6375437

Skyddsvärde Efterföljare

Beskrivning

Trädet står i en trädunge i ena hörnet av parken, bakom Parkgården.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Inga synliga

Tidigare åtgärder: Inga synliga

Skötsel

Initial skötsel: Trädet hotas av igenväxning och är i akut behov av frihuggning, inom 2 år. Se instruktioner under kapitlet frihuggning

Återkommande/framtida skötsel: Inte aktuellt

Bergsäter

Lind 2 stycken

Omkrets: 190 cm
Träd nr: 13 och 14**
Koordinater: : N6374199 E126421
N6374206 E126427

Skyddsvärde > 30 cm stor hålighet både vid och ovan mark.

Beskrivning

Lindarna står en i skogsdunge som är klassad som nyckelbiotop.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Lindarna har liknande håligheter längst hela huvudstammen och en bit upp i några av grenarna.

Tidigare åtgärder: Hamlade > 30 år sedan

Skötsel

Initial skötsel: Det kan eventuellt bli aktuellt att ringbarka en asp som står nära en av lindarna. I övrigt är lindarna inte i behov av någon skötsel.

Återkommande/framtida skötsel: Inte aktuellt

Bergsäter

Alm

Omkrets: 378 cm
Träd nr: 15**
Koordinater: N6374196 E126348

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i diameter.
Arter: Guldlöcksmossa

Beskrivning

Almen står en i skogsdunge som är klassad som nyckelbiotop.
Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Avbrutna grenar, barkskador.
Tidigare åtgärder: Inga synliga

Skötsel

Initial skötsel: Trädet är inte i behov av någon skötsel.
Återkommande/framtida skötsel: Framtida frihuggning/röjning vid behov.

Bergsäter

Alm

Omkrets: 335 cm
Träd nr: 16**
Koordinater: N6374216 E126359

Skyddsvärde 10 -30 cm stor hålighet ovan mark och mycket mulm. Stam grövre än tre meter i diameter.

Arter: Guldlockmossa

Beskrivning

Almen står i utkanten av en skogsdunge som omges av ett bostadsområde och industritomter.

Vitalitet: Almen bedöms som friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Trädet är klyvt.

Tidigare åtgärder: Inga synliga

Skötsel

Initial skötsel: Trädet är inte i behov av någon skötsel.

Återkommande/framtida skötsel: Framtida frihuggning/röjning vid behov.

Överlida

Ek

Omkrets: 364cm
Träd nr: 17**
Koordinater: N6358149 E113447

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i diameter.

Beskrivning

En vacker ek som står i en trädunge mellan väg 154 och ett bostadsområde. I området finns enstaka efterföljare. Trädet är inte beskuggat.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Trädet är i behov av frihuggning, inom 5 år.
Återkommande/framtida skötsel: Återkommande röjning vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

Inför röjning kan det vara bra att ta kontakt med de boende närmast trädet. När åtgärdens görs kan man även passa på att röja runt andra mindre ekar i samma trädunge.

Överlida

Ek

Omkrets: 234
Träd nr: 18**
Koordinater: N6359438 E113494

Skyddsvärde Hållighet mindre än 10 cm vid mark och lite mulm.

Beskrivning

Eken står i en lövskog nära ett bostadsområde. Den grävsta eken i området och det finns inga efterföljare i närheten. Eken är beskuggad runt om men inte från ovan.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Några död grenar.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Eken i behov av frihuggning, inom 5 år. Några mindre träd är på väg att växa in i kronan och dessa ska tas bort.

Återkommande/framtida skötsel: Håll efter sly vart 10: år eller vid behov

Överlida

Ek

Omkrets: 230 cm
Träd nr: 19**
Koordinater: N6358638 E113414

Skyddsvärde

Signalart
Arter: Lunglav (*Lobaria pulmonaria*).

Beskrivning

Trädet står i kanten av en trädunge ut mot vägen, intill finns ännu en ek (en efterföljare.)

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Trädet är i behov av försiktig och succesiv frihuggning, inom 2 år.

Återkommande/framtida skötsel: Håll efter uppväxande träd och sly vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

Lunglaven är i dålig kondition. Lunglaven föredrar ett fuktigt lokal- och mikroklimat, men är också beroende av god ljustillgång. Skötsel gäller även för efterföljaren intill.

Överlida

Ek

Omkrets: 130 cm
Träd nr: 20**
Koordinater: N6358638 E113414

Skyddsvärde Hållighet större än 30 cm vid marken.

Beskrivning

Eken står i ett lövskogsparti bredvid sjön lilla Hallången. Den står nära en tomt och intill stigen som går ner mot sjön.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.
Återkommande/framtida skötsel: Det kan bli aktuellt i framtiden att ta ner träd som växer in i ekens krona.

Kommentar

Det är bättre att prioritera frihuggning av grövre träd, då denna ek inte har någon utbredd krona.

Överlida

Ek

Omkrets: 230 cm
Träd nr: 21 **
Koordinater: N6359449 E114060

Skyddsvärde 10-30 cm stor hållighet vid mark och mulm.

Beskrivning

Eken står i ett lövskogsparti bredvid sjön lilla Hallången. Eken står nära gräsmattan och stigen som går ner mot sjön.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Några död grenar.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Röjning av sly och några mindre bokar behöver tas ner, inom 5 – 10 år.

Återkommande/framtida skötsel: Återkommande röjning vart 10:e år eller vid behov. Det kan i framtiden bli aktuellt att ta ner en asp, som står bakom eken ned mot sjön, om den växer in i ekens krona.

Holsljunga

Poppel

Omkrets: 365 cm
Träd nr: 22**
Koordinater: N6366596 E117555

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i omkrets.

Beskrivning

Poppel står vid infarten till Holsljunga camping och Holsjön. Poppel står i kanten av en trädgård. En mindre alm står i kanten av kronan. Lönnen är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller något minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Upprepade rotskador pga. asfaltering och lednings dragningar nära trädet.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Kronan behöver lyftas för att inte bilar eller lastbilar ska fastna i grenar och orsaka fläktskador, inom 3 år.

Återkommande/Framtida skötsel: Inget behov.

Kommentar

VA-ledningar finns under kronan i anslutning till trädets rotsystem. Almen utgör inget hot mot poppel utan bedöms kunna stå kvar.

Sexdrega

Lönn

Omkrets: 275 cm
Träd nr: 23**
Koordinater: N6384007 E127302

Skyddsvärde 10-30 cm stor hållighet ovan mark samt mycket mulm.
Art: Fällmossa (högt signalvärde).

Beskrivning

Lönnen står vid en liten parkeringsplats och ett bostadsområde. Lönnen är inte beskuggad

Vitalitet: Friskt eller något minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Inga synliga.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Inget behov.

Återkommande/framtida skötsel: Lönnen är i behov av röjning vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

Boende i närheten har uttryckt en önskan att trädet tas ner.

Sexdrega

Lönn

Omkrets: 132 cm
Träd nr: 24**
Koordinater: N6384559 E127427

Skyddsvärde

Alléträd.
Arter: Grynig filtlav, bra signalart som signalerar gamla lövträd.

Beskrivning

Trädet står i ett bostadsområde vid en asfalterad väg. Lönnen är inte beskuggad

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Grenar har tagits ner.

Skötsel

Initial skötsel: Inget behov.
Återkommande/framtida skötsel: Lönnen är i behov av röjning vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

Allén står i gränsen mellan kommunens mark och en privat markägare. Kontakt bör tas med angränsande markägare för att informera om trädens skyddsvärde.

Mårdaklev

Ek

Omkrets: 455 cm
Träd nr: 25**
Koordinater: N6348603 E119026

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i omkrets.
Arter: Fällmosa (högt signalvärde).

Beskrivning

Trädet står precis vid väg 156. Det finns flertalet blivande jätteträd i närheten, både ekar och bokar. Mellan träd nr 25 och 26 står en bok som ska vara kvar. Beskuggad från norr.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Barkskada.
Tidigare åtgärder: Grenar mot vägen har tagits ner.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.
Återkommande/framtida skötsel: Eken är i behov av röjning vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

I framtiden kan fler grenar som hänger över vägen behöva tas ner. Om ekarna utgör en trafikfara och behöver tas ner ska stammar och grenar sparas i närområdet, se kapitlet "död ved lever" och kommunala rutiner för skyddsvärda träd.

Mårdaklev

Ek

Omkrets: 375 cm
Träd nr: 26**
Koordinater: N6348604 E119033

Skyddsvärde

Stam grövre än tre meter i diameter.
Art: Fällmossa (högt signalvärde).

Beskrivning

Miljö: Trädet står precis vid väg 156. Det finns flertalet blivande jätteträd i närheten, både ekar och bokar. Mellan träd nr 25 och 26 står en bok som ska vara kvar. Beskuggad runt om.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Inga synliga.

Tidigare åtgärder: Grenar mot vägen har tagits ner.

Skötsel

Initial skötsel: Inte aktuellt.

Återkommande/framtida skötsel: Eken är i behov av röjning vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

I framtiden kan fler grenar som hänger över vägen behöva tas ner. Om ekarna utgör en trafikfara och behöver tas ner ska stammar och grenar sparas i närområdet, se kapitlet "död ved lever" och kommunala rutiner för skyddsvärda träd.

Mårdaklev

Ek

Omkrets: 300 cm
Träd nr: 27**
Koordinater: N6348646 E119079

Skyddsvärde Stor hållighet (> 30 cm) vid marken samt mycket mulm.
Art: Fällmossa (högt signalvärde).

Beskrivning

Trädet står precis vid väg 156. Det finns flertalet blivande jätteträd i närheten.
Delvis beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Eken har inget behov av skötsel.
Återkommande/framtida skötsel: Eken är i behov av röjning vart 10:e år eller vid behov.

Kommentar

Om ekarna utgör en trafikfara och behöver tas ner ska stammar och grenar sparas i närområdet, se kapitlet "död ved lever" och kommunala rutiner för skyddsvärda träd.

Mårdaklev

Ek

Omkrets: 275 cm
Träd nr: 28**
Koordinater: N6347581 E118770

Skyddsvärde Efterföljare

Beskrivning

Trädet står i en beteshage, precis i kanten mot Ätran. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Inga synliga.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Trädet är i behov av röjning inom 2 år.
Återkommande/framtida skötsel: Röjning av sly och mindre träd, vart 10:e år eller vid behov.

Hillared

Sälg

Omkrets: Stammen delar på sig under brösthöjd.
 Omkretsen på de två grövsta stammarna är 145 cm
 och 130 cm.

Träd nr: 29**

Koordinater: N6390161 E129387

Skyddsvärde

Hållighet 10-30 cm ovan mark.

Beskrivning

Sälgen står i en trädunge och det finns fler sälgar och aspar i området som skulle må bra av att röjas fram. Sälgen är beskuggad runt om men inte ovanifrån.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Inga synliga.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Sälgen är i behov av frihuggning inom 2 år. Ta bort en lönn som växer tätt inpå stammen. Ringbarka aspen som står nära trädet.

Återkommande/framtida skötsel: Røjning av sly och mindre träd, vart 10:e år eller vid behov.

Ängasjön

Ek

Omkrets: 310 cm
Träd nr: 30**
Koordinater: N6353057 E119675

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i diameter.

Beskrivning

Trädet står mellan en grusväg och en privat tomt. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Några död grenar.

Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: En gren hänger över ett hus hos den privata markägaren. Den grenen ska beskäras för att inte riskera att skada huset. Kronan behöver lyftas för att inte bilar eller lastbilar ska fastna i grenar och orsaka fläktskador.

Återkommande/framtida skötsel: Hålla efter buskarna runt trädet.

Kommentar

Området runt trädet sköts av den privata markägaren närmast trädet.

Ängasjön

Ek

Omkrets: 345 cm
Träd nr: 31**
Koordinater: N6353539 E119939

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i diameter.

Beskrivning

Trädet står i en beteshage och det finns flera efterföljare och blommande träd i hagen. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.
Skador: Några död grenar.
Tidigare åtgärder: Inga synliga.

Skötsel

Initial skötsel: Eken är inte i behov av någon skötsel.

Återkommande/framtida skötsel: Det är viktigt att betesmarken fortfarande hävdas i framtiden för att behålla ekmiljön.

Kommentar

Ta kontakt med fastighetsägaren bredvid för att informera om att trädet står på kommunens mark och inte får tas mer

Ängasjön

Ek

Omkrets: 275 cm
Träd nr: 32**
Koordinater: N6352995 E119685

Skyddsvärde

Signalart
Art: Lunglav

Beskrivning

Trädet står i kanten av ett stugområde och bakom växer granskog. Tre aspar står i närheten av eken. Det ser ut att ha grävts ett dike några meter från trädets stam. Eken är inte beskuggad.

Vitalitet: Klart försämrad, 20-50 % av kronan lever.
Skador: Några avbrutna eller avsågade grenar.
Tidigare åtgärder: Se ovan.

Skötsel

Initial skötsel: Eken är i behov av röjning inom 5-10 år.
Återkommande/framtida skötsel: Röjning vart 10:e år eller vid behov.
Eventuellt kan aspen som växer närmast eken tas ner. Bedömning av beskuggning görs på sommaren.

Övre Backa, Kalv

Ek

Omkrets: 485 cm
Träd nr: 34**
Koordinater: N6342127 E128553

Skyddsvärde Stam grövre än tre meter i diameter.

Beskrivning

Träd står inom tomtplats vid en strandkant. Det finns flera efterföljare i området. Trädet lutar ut över sjön. Trädet är inte beskuggat

Vitalitet: Friskt eller minskande, minst 50 % av kronan lever.

Skador: Inga synliga.

Tidigare åtgärder: Flera grövre grenar har kapas.

Skötsel

Målsättning: Åtgärda trädet så det inte fläks isär eller välter.

Initial skötsel: Ta bort några uppväxande träd som växer in i kronan.

Återkommande/framtida skötsel: Reducera kronan med 10 % och eventuellt kan det behövas utföra en kronstabilisering för att inte trädet ska fläkas isär.

Kommentar

Vid kronreducering eller stabilisering ska en arborist anlitas.

källor och bilagor

källor

Bjelke, U & Jönsson, Camilla. 2013. Fjärranalys av skador på al utmed vattendrag och sjöar i södra och västra Sverige – utveckling av metodik och beskrivning av status. Artdatabanken rapport 13.

Hulberg, Tove. 2006. Vedrötter i stadsträd – biologi, detektionsmetoder och förebyggande åtgärder. Sveriges lantbruksuniversitet Alnarp.

Hultengren, S. & Nitare, J. 1999. Instruktion för inventering av grova lövträd i södra Sverige. Naturcentrum, Stenungsund.

Hultengren, S. & H. Pleijel & M. Holmer. 1997. Ekjättar – historia, naturvärden och vård. Naturcentrum AB, Stenungsund

Johnander, Veronica. 2010. Framtidens stadsträd för en fungerande grönsstruktur, Sveriges lantbruksuniversitet Uppsala. Intuitionen för stad och land.

Lönnhag, Kerstin 2012. Trädplan för Alingsås kommun. Alingsås stad.

Jonegård, Simon. 2007. Traditionsbärarna - sammanställning av kunskap om hamlade träd och lövtäkt inom Östra Vätterbranterna. Jordbruksverket, Jönköping.

Slotte, Håkan. 2000. Lövtäkt i Sverige och på Åland – Metoder och påverkan på landskapet. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala

Sörensson, Mikael, 2004, Faunadepåer i Lund – en preliminär uppföljning av insektsfaunan. Lunds Universitet.

Naturvårdsverket. 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturkandskapet. Rapport 5411.

Naturvårdsverket, 2012. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd . Mål och åtgärder 2012-2016. Rapport: 6496.

”Skydd av värdefulla träd – en vägledningsguide” en sammanställning över olika lagar och skydd som berör träd, av projektet ”Värna skyddsvärda träd”

Nolbrant, Peter. 2012. Riktlinjer för skötsel av träd med naturvärden och hantering av död ved i Falkenberg. BioDivers, Skene.

Dokument från länsstyrelsen

Skydda träden vid arbeten

Checklista för personer som får frågor om träd.

Askottsjuka – ett fortsatt hot mot våra skyddsvärda träd. 2014

Askoskottsjuka – ett faktablad Länsstyrelsen i Västra Götaland 2012

Internetkällor

Coldning, Johan <http://miljoforskning.formas.se/sv/Nummer/Okttober-2011/Innehall/Temaartiklar/Ekosystem-sliter-i-stader/> 2014-10-29

Jonsell, M., Weslien, J. & Enström, B. 1997. Rödlitade vedinsekter - var finns de? Fakta Skog nr 15. <http://www.slu.se/PageFiles/33707/1997/4S97-15.pdf>

<http://www.skogsskada.slu.se/SkSkPub/MiPub/Sida/SkSk/Read/ReadDetails.jsp?DiagnosisID=726>

www.lansstyrelsen.se/jamtland/Sv/lantbruk-och-landsbygd/lantbruk/rikare-odlingslandskap/betesmarker-slatteangar/betesmarker/Pages/ringbarkning.aspx 2015-01-08

Ögren, E., Andersson, E. <http://skogssverige.s ArtDatabanken> 2013.

Muntlig Källa

Bengt Ehnström

bilaga 1

Ordlista

Flora är det begrepp som används för att beskriva mångfalden av växter, som finns i ett område. En flora kan också innefatta svampar, bakterier eller alger men aldrig djur.

Fauna är ett geografiskt områdes djurvärld eller en förteckning och beskrivning av denna. Detta kan vara både globalt, regionalt och lokalt, eller med avseende på en viss naturtyp (biotop).

Kulturlandskap ett landskap som mer eller mindre starkt omvandlats av människans aktivitet. Beroende på typ av markanvändning kan man tala om odlingslandskap (agrart landskap), urbant landskap eller industrilandskap.

Biologisk mångfald är alla former av liv på jorden och deras livsmiljöer. Mer noggrant brukar man tala om tre sorters biologisk mångfald. Det är mångfald av ekosystem, mångfald av arter och mångfald av arvsanlag eller genetisk variation som det också kallas.

Mulm är det lösa material som ansamlas inuti ihåliga träd. Den består framför allt av lös, murken ved. Där finns också ofta ekskrementer från vedlevande insekter, fåglar och fladdermöss, gamla fågelbon samt rester av döda djur. I mulmen lever en artrik och särpräglad fauna, bestående av bland annat skalbaggar, tvåvingar och klokräpare.

Tvåvinge

Klokräpare är en ordning inom spindeldjur. De kan leva i skogens markskikt, under stenar, under lös bark på döda träd, i byggnader, i fågel- eller musbon eller utmed kusten.

Svampmycel Mycel är den vegetativa delen hos svampar, bestående av ett månggrenat nätverk av trådlika hyfer som växer under jorden eller inom ett annat substrat (till exempel ruttnande eller levande träd). Svampens välbekanta fruktkropp är enbart den reproduktiva, sporbärande delen av svampen: den består också av hyfer men betraktas som skild från mycelet.

Signalart är ett begrepp man använder för arter som fungerar som indikatorer när man söker urskilja biotoper med höga naturvärden. En förekomst av en eller flera signalarter ses som vanliga tecken på att biotopen är särskild och därmed kan vara en så kallad nyckelbiotop.

Störningsregim

Transpiration Vattenånga sker avdustas från växters klyvöppningar till den omgivande atmosfären.

Rödlistade arter Rödlistning är en klassificering av arter efter en bedömning av deras utdöenderisk. Syftet är att kartlägga och bedöma arters tillstånd och status, den risk de löper att försvagas eller dö ut, och vilka åtgärder som krävs för att förbättra deras situation.

ekosystemtjänster Pollinering av växter och grödor, fröspridning eller vatten- och luftrening är arbete som naturen utför, och som vi är beroende av i vårt samhälle.

bilaga 2

Känn igen trädslaget

Al

Alm

Ask

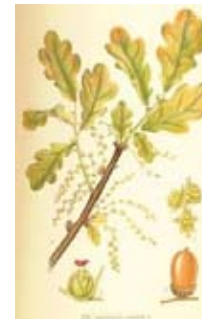
Björk

Bok

Ek

Hästkastanj

Lind

Lönn

Oxel

Rönn

Sälg

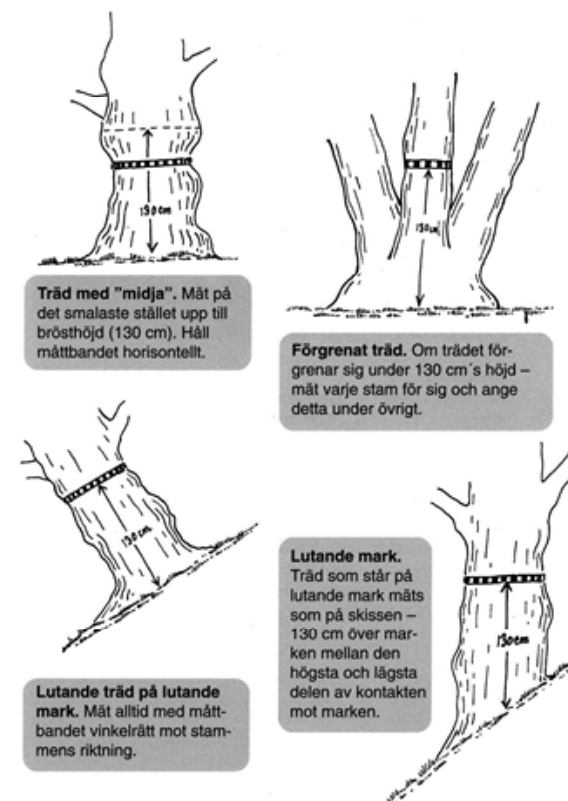

bilaga 3

Fältblankett

På fältblanketten noteras ett flertal parametrar enligt följande:

- Område:** Namnet på det området som trädet inventerats i.
- Datum:** Datumet som trädet inventerats.
- Trädslag:** Obestämt lövträd användes framför allt för lågor där avsaknad av grenar och bark gör artbestämningen mycket svår. I databasen har även detta används då trädslaget ej noterats.
- X/Y-koordinat:** Trädets position bestäms med GPS till <10 m noggrannhet. I vissa skogliga miljöer kan detta var svårt och noggrannheten kan då bli sämre. Koordinaterna är angivna enligt RT-90 (rikets nät).
- Bricka nr:** Användes bara i några utvalda områden.
- Inventerare:** Namnet på den person som inventerade trädet.
- Omkrets:** Omkretsen mäts på det smalaste stället under brösthöjd, ca 130 cm över marken, vinkelrätt mot stammens lutning (se Figur 1 för detaljer).
- Miljö / Biotop:** Den miljö som trädet står i. Där ett träd bedömts passa in i flera miljöer har den miljö valts som kan antas ha störst påverkan.
- Hävdtypep:** Om området runt trädet hävdas har det noterats (oftast bete).
- Vitalitet:** Här noteras hur friskt trädet är, bl.a. utifrån kronans status.
- Största hålighet:** Eventuell hålighet noteras utifrån storlek, placering och mängden mulm.
- Hot:** Om trädets framtid är hotad på något sätt (oftast igenväxning).
- Behov av frihuggning:** Här görs en uppskattning om hurvida trädet behöver frihuggas och hur brådslande det i så fall är. Målet med friställningen (framför allt ek) är att friställa trädet upp till 5 meter utanför kronans utbredning.
- Blivande jätteträd:** En grov subjektiv uppskattning av antalet blivande jätteträd (ca 200-313 cm) inom 500 m.
- Påverkan / Ingrepp:** En beskrivning av olika faktorer som kan påverka trädet på något sätt eller ge en bild av individens status och naturvärden. I de tre kryssrutorna för hamlings syftar åren till när trädet senast hamlades.
- Indikatorarter:** Här noteras de kryptogamer som identifierats på trädet. Framför allt hotade- och signalarter, men även några andra i naturvårdssammanhang intressanta arter finns med på listan (Bilaga 2). Frekvensen av arten värderas i skala 1-3 (1=enstaka, 2=sparsam, 3=riklig).
- Åtgärdsförslag:** Här kan man skriva mer detaljerat om olika åtgärder som kan behöva göras för att gynna trädets framtida utveckling. Exempelvis avlastningsbeskränning eller återhamling.
- Kommentar:** Här finns det utrymme att skriva lite mer detaljerat angående övrig information av intresse. T.ex. utseende som flerstammighet och högstubbsform.

Figur 46. Mätning av stamomkrets (ur Hultengren och Nitare 1999). Mätningen av trädens omkrets har hittills skett med ett skogsmåttband med utlösningkrok

Område: _____ Bricka nr (WPT): _____
 Datum: _____ Inventerare: _____
 Trädslag: _____ Omkrets (cm): _____
 Latitud (N): _____ Longitud (E): _____

Miljö / Biotop

☐ Barrskog	☐ Kultiverad betesmark	☐ Allé	☐ Vägkant
☐ Blandskog	☐ Naturlig betesmark	☐ Kyrkogård	☐ Bryn
☐ Lövskog	☐ Slätteräng	☐ Park	☐ Gräsmatta
	☐ Åker / Vall	☐ Tomtmark	☐ Övrig

Hävdtyp

Bete Slätter Röjning Gräsklippning Ohävd Annat _____

Vitalitet

Friskt eller minskad, 50% av krona lever
 Klart försämrad, 20-50% av krona lever
 Doende <20% av kronan lever
 Dött, stående
 Dött liggande

Gammalt, senvuxet (över 200 år)

Största håligheter

Ingen
 Liten håligheter vid / ovan mark (2ab)
 <10 cm ovan mark (4a)
 <10 cm vid mark (4b)
 <10 cm både vid och ovan mark (4ab)
 10-30 cm ovan mark (5a)
 10-30 cm vid mark (5b)
 10-30 cm både vid och ovan mark (5ab)
 >30 cm ovan mark (6a)
 >30 cm vid mark (6b)
 >30 cm både vid och ovan mark (6ab)
 Stor hålighet och lite mulm som ligger på marken, ingångshål när marken (7)

Hot

Inget Igenväxning Avverkning Annat (se kommentar)

Behov av frihuggnig

Inget Åkut (inom 2 år) Snart (3-10 år) Framtida (>10 år)

Blivande jätteträd (Träd 200-313 cm, inom 500 m)

Rikligt Flera Enstaka Saknas

Påverkan / ingrepp

☐ Avverkning	☐ Parkkötsel	☐ Hackspettshack	☐ Barkskada, betesdjur
☐ Barrplantering	☐ Restaurering	☐ Insektsangrepp	☐ Barkskada, annat
☐ Bebyggelse/tomt	☐ Traktorkörskador	☐ Myrangrepp	☐ Hamling >30 år
☐ Dikning	☐ Väg	☐ Svampangrepp	☐ Hamling 10 - 30 år
☐ Gallring	☐ Vägbygge	☐ Nuvarande bete	☐ Hamling nyligen <10 år
☐ Grustakt	☐ Vattenstörning	☐ Röjning	
☐ Grävning	☐ Upphört bete	☐ Stormskadat	
☐ Kraftledning	☐ Anlagd damm	☐ Trampskador	

Indikatorarter

LAVAR	MOSSOR
☐ <i>Arthonia vinosa</i> , Rostfläck	☐ ANOMODON SP, BARONMOSSOR
☐ <i>Calicium adpersum</i> , Gulpuddrad spiklav	☐ <i>Antitrichia curtipendula</i> , Fällmossa
☐ <i>Chaenotheca phaeocephala</i> , Brun nällav	☐ <i>Homalothecium serice</i> , Guidlocksmissa
☐ <i>Cliostomum corrugatum</i> , Gul dropplav	☐ <i>Neckera complanata</i> , Platt fjädermossa
☐ COLLEMA SP, GELELAVAR	☐ <i>Neckera crispa</i> , Grov fjädermossa
☐ <i>Cyphellium inquinans</i> , Sottlav	SVAMPAR
☐ <i>Gyallecta ulmi</i> , Almilav	☐ <i>Fistulina hepatica</i> , Oxtungssvamp
☐ <i>Lecanographa amyli</i> , Gammelekslav	☐ <i>Grifolia frondosa</i> , Korallticka
☐ <i>Lobaria amplissima</i> , Jättelav	☐ <i>Laeliaporus sulphureus</i> , Svavelticka
☐ <i>Lobaria pulmonaria</i> , Lunglav	☐ <i>Xylobolus frustulosus</i> , Rutskind
☐ <i>Lobaria virens</i> , Örtlav	
☐ <i>Peltigera collina</i> , Grynig filltav	
☐ SCLEROPHORA SP, BLEKSPIKAR	
☐ <i>Sclerophora nivea</i> , Gulvit blekspik	

1 = Enstaka 2 = Sparsam 3 = Riklig

Atgärdsförelag (A1-6)

1. Avverka barrträd
2. Avlastningsbeskär detta träd
3. Aternamling
4. Hamla närstående träd
5. Stängsla in med betesmarken
6. Avlastningsbeskär detta och/eller närstående träd

Kommentar (K1-6)

1. Flerstamigt över brösthöjd
2. Högstubbe
3. Flerstamig från bas, omkrets på grövsta stam
4. Hot: Klyvning
5. Hot: Stormskador
6. Fd. flerstamigt

Atgärdsförelag

Kommentar

